

ВПЛИВ КОМПЛЕКСУ НА ОСНОВІ ТОКОФЕРОЛУ НА ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ГОРОХУ

ОВЕЧКО І.О., 32-Агр

Науковий керівник – КОЛЕСНИКОВ М.О., к.с.-г.н., доцент

В роботі з'ясовується вплив токоферолу та комплексів на його основі на формування продуктивності гороху. Показано, що за дії токоферолу та його комплексів зростала середня кількість рослин, кількість насінин у стручку, маса 1000 насінин та індекс листової поверхні.

У сучасному сільському господарстві актуальною є проблема підвищення врожайності та адаптивних властивостей культур. Для цього використовуються як природні так і штучні речовини. Однією з природних потенційно перспективних речовин є токоферол або вітамін Е. Це жиророзчинний вітамін, який володіє потужною природньою антиоксидантною властивістю [3]. Однією з головних функцій вітаміну Е вважається антиоксидантна, що базується на його властивостях реагувати з АФК, ліпопероксидами та впливати на активність ферментів [4]. Кількість досліджень проведених на рослинних об'єктах з використанням екзогенного токоферолу або його аналогів незначна. Разом з тим, є відомості про позитивний вплив токоферолу на ріст рослин, формування генеративних органів та врожайність. В ряді робіт доводиться висока ефективність листової обробки екзогенним токоферолом при вирощуванні квасолі, льону, пшениці, рису[5,6].

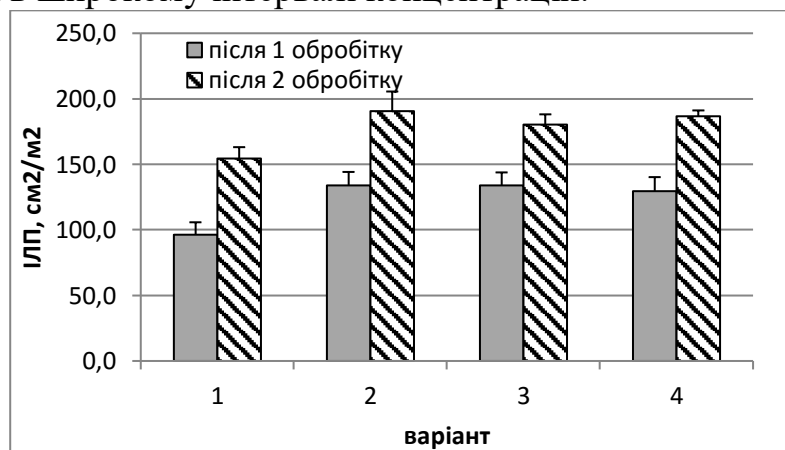
Дослідження проводилися в умовах дослідного поля кафедри хімії та біотехнологій ТДАТУ розташованому у м. Мелітополі. Для проведення досліду було використано насіння гороху сорту Готівський F1. Норма висіву 100 шт/м². Облікова площа однієї ділянки 2,5 м². Розміщення варіантів здійснювалося систематичним двохярусно-ступінчастим методом у 4-х разовій повторності [1]. Посіви другого варіанту обробляли комплексом складу (ТФ 0,1 г/л + ДМСО 0,1%), третього - ТФ 0,1 г/л+ДМСО 0,1% +ПЕГ 2%, четвертого - ТФ 0,01 г/л+ДМСО 0,001%. Перша обробка посівів проведена у фазі 7 листка, друга обробка проведена у фазу початку цвітіння. Відбір проб проведено через 2 тижні після обробок, відповідно. Позакореневу обробітку посівів проводили у вечірній час з використанням ранцевого обприскувача з нормою використання робочого розчину 300 л/га. Посіви не оброблялися інсектицидами, боротьба з бур'янами здійснювалася ручним способом.

В ході досліду визначали площу листової поверхні рослин гороху методом висічок в терміни 6-ти та 9-ти тижнів після посіву, показники біологічної врожайності, а саме: середню кількість рослин на 1 м², середню кількість стручків на 1 рослині, середню кількість насінин у стручку, масу 1000 насінин, вологість насіння, урожайність[2]. Результати досліджень оброблено статистично.

Індекс листової поверхні є однією з головних характеристик продуктивності посівів. Через 2 тижня після першої позакореневої обробки вимірювання площі листової поверхні показало, що комплекс ТФ з ДМСО стимулював ріст листового апарату гороху. Так, обробіток посівів гороху комплексом ТФ з ДМСО викликав збільшення індексу листової поверхні на 39% порівняно даним показником на контрольних ділянках. Після другого обробітку дана тенденція зберігається та індекс листової поверхні посівів у другому варіанті збільшилася на 23,6% порівняно з контролем.

При застосуванні комплексу ТФ та ДМСО на основі ПЕГ відмічено вірогідне зростання ІЛП гороху порівняно з контролем, але відсутня суттєва різниця з варіантом без використання ПЕГ.

При зменшенні концентрацій діючих речовин позитивний ефект досліджуваних комплексів залишається. Так, після першої позакореневої обробки комплексом ТФ з ДМСО індекс листової поверхні посівів гороху збільшився на 34,5%, а після другого – на 20,9% порівняно з контрольними посівами. Таким чином, комплекс ТФ та ДМСО сприяють зростанню індексу листової поверхні в широкому інтервалі концентрацій.

Рис. 1. Площа листової поверхні рослин гороху за умов позакореневого обробітку розчинами токоферолу та його комплексу з ДМСО (n=4).

Дослідженнями встановлено, що позакоренева обробка посівів гороху препаратами на основі ТФ та ДМСО вплинула на формування врожаю. Продуктивність рослин є комплексом фізіологічних, морфологічних та інших ознак і властивостей. Рівень врожайності гороху визначався індивідуальною продуктивністю рослин, яка, в свою чергу, залежить від амплітуди зміни кількості стручків на рослині, кількості бобів у стручку та маси насінин.

З даних таблиці 1 видно, що використання комплексів на основі ТФ та ДМСО дозволило підвищити схожість та збереженість рослин, тому середня кількість рослин на ділянках була більшою на 10% - 14% порівняно з контролем. Слід відзначити, що обробка посівів комплексом ТФ з ДМСО у низьких концентраціях майже не впливала на густину стеблостою гороху.

Важливою складовою продуктивності гороху є кількість стручків на рослині, адже від ознаки залежить величина потенційної урожайності. Так, середня кількість стручків на рослинах контрольного варіанту склала 3,32 шт.

Біологічна врожайність гороху за умов позакореневого обробітку розчинами токоферолу та його комплексу з ДМСО (n=4)

Варіант	Середня кількість рослин на 1 м ² , шт	Середня кількість стручків на 1 рослині, шт	Середня кількість насінин у стручку, шт.	Маса 1000 насінин, г	Урожайність, кг/м ²
1 (К)	69,2	3,32	3,38	212,9	0,158
2	78,6	3,48	3,45	216,7	0,191
3	76,1	3,35	3,79	214,7	0,189
4	71,4	3,09	3,56	214,7	0,157
<i>НІР</i> 0,95	13,3	0,20	0,17	8,5	0,023

У другому варіанті їх кількість змінювалася незначно. Середня кількість насінин у стручку за умов обробітку посівів гороху комплексами ТФ з ДМСО зростала в усіх дослідних варіантах в діапазоні від 2,1% - 12,0% порівняно з контрольними значеннями. Позитивний вплив на масу насінин гороху відмічено у варіантах з використанням комплексів ТФ з ДМСО, зокрема, маса 1000 насінин збільшилася максимально на 3,8 г у другій групі (ТФ 0,1 г/л+ДМСО 0,1%).

При розрахунку врожайності гороху було показано, що дворазова позакоренева обробка посівів гороху комплексом ТФ з ДМСО як на основі ПЕГ, так і без нього, привела до зростання даного показника в середньому на 20%. Слід зазначити, що використання комплексу ТФ з ДМСО у зменшених концентраціях в даному дослідженні виявлено недоцільним, а врожайність залишалася на рівні контрольної.

Висновки. Виходячи з результатів досліджень встановлено, що розчини комплексів ТФ з ДМСО при дворазовій позакореневій обробці посівів гороху сорту Готівський на ділянках викликали зростання індексу листової поверхні посівів до 24%, збільшення кількості стручків на рослинах, кількості насінин у стручку, маси 1000 насінин та, в цілому, сприяли підвищенню врожайності гороху.

Список використаних джерел.

1. Моисейченко. В.Ф. Основы научных исследований в агрономии / В.Ф. Моисейченко, М.Ф. Трифонова, А.Х. Заверюха, В.Е. Ещенко. - М.: Колос, 1996. – 336 с.
2. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований) / Б.А. Доспехов. – Москва: «Агропромиздат». 1985, - 351 с.
3. Биорадикалы и биоантиоксиданты: Монография. В.А. Костюк, А.И.Потапович. – Мн.: БГУ, 2004. – 174 с.

4. Труфанов А. В. Биохимия витаминов и антивитаминов. – М.: Колос, 1972. – 327 с.
5. Hariri D.M. Response of flax cultivators to ascorbic acid and a-tocopherol under salinity stress conditions / D.M. Hariri, M.Sh. Sadak, H.M.S. El-Bassiouny // Int. J. of Academic Research. – 2010. – V. 2(6). – P. 101-109.
6. Farouk S. Ascorbic acid and a-tocopherol minimize salt-induced wheat leaf senescence / S. Farouk // J. of Sress Phys. & Biochem. – 2011. – V. 7(3). – P. 59-78.